

1914 dec. 7

Matkovics Béla újvidéki főispán levele a Szerb Matica elnökségéhez a naptár ügyében

ME 1915–XII–674
(Gévelt iratmásolat)

19/1915 res. Másolat. 211/res. 1914. szám. A Szerb Matica irodalmi egyesület tekintetes Elnökségének. Helyben. Bár a Szerb Matica egyesület, alapszabályai szerint „szellemileg és anyagilag segíteni, fejleszteni és terjeszteni van hivatva a szerb irodalmat és szépművészetet”, — az egyesület kiadásában és neve alatt mégis megjelent egy 1914 évre szóló naptár, mely — hogy az igazi tendenciát, államiságunk érdekeit sértő, veszélyeztető célzatát ne is említsem, hiszen azt a naptár minden objektíven olvasója rögtön szembetűnő módon láthatja — homlokegyenest ellenkezik az egylet kultúrmissziójával. Felkérem az egylet tekintetes elnökségét, szíveskedjék sürgősen tájékoztatni, 1.) mint volt lehetséges az egyesületre mélyen lealázó tartalmú ilyen „napár”-nak az egyesület neve alatt és kiadásában való megjelenhetése? Nevezetesen mennyiben részes a Szerb Matica e naptár keletkezésében? Kit és mily mérvben terheli a felelősség ezen — hogy többet ne mondjak — mélyen kompromittáló tartalmú és tendenciájú naptár megjelenhetéséért? 2.) Hány példányban és pontosan mikor nyomtatott? 3.) Kiknek, hová, mikor és mily mennyiségben küldetett szét? 4.) Mennyi van még a Maticánál raktáron? 5.) Van-e [a] Matica elnökségének, vagy valamely szakosztályának, igazgatóválasztmányának stb. befolyása arra, hogy mily és minő tartalmú kiadványok jelennek meg a Matica égisze és kiadása alatt? Miként történik ez a befolyás és ellenőrzés általában és 6. mikor, miként történt ez a bírálát a kérdéses naptárra nézve? Újvidék, 1914 évi december hó 7. Matkovics Béla s. k. főispán, a szerb Matica kormánybiztosa. A másolat hiteles: dr. Ribiczey Kálmán s. k. főispáni titkár.

1914 dec. 15

*Dungyerszky Gedeonnak, a Szerb Matica elnökének levele
Matkovics Béla újvidéki főispánhoz a naptár ügyében*

ME 1915–XII–674
(Gévelt iratmásolat)

19. res. számhoz másolat. 1967 sz. U.Z. 1914. Méltóságos mátéhazi Matkovics Béla úrnak, Újvidék sz. kir. város főispánja, Helyben. Folyó évi december hó 7-én 211/res. 1914 szám alatt kelt nagybecsű felhívásnak megfelelőleg van szerencsénk a szerb Matica kiadásában 1914 évre megjelent naptár ügyében támasztott kérdőpontokra nézve tiszteletteljesen a következőket válaszolni: 1. A Matica szerb irodalmi társaság irodalmi szakosztálya 1913 évi július hó 13-án tartott ülésében hozzájárult dr. Osztóics Tihomil főtitkár által beterveztett abbeli javaslatához, hogy a Matica a szerb nép számára adjon ki 1914 évre egy népszerű olcsó naptárt. A naptár szerkesztését a főtitkár, már állásánál fogva kötelességszerűen magára vállalta, fenntartván magának a szerkesztésben való önállóságot. Az irodalmi osztály s illetőleg annak választmánya, ismerve őt mint ügyes népszerű író, aki leginkább alkalmas oly naptárt szerkeszteni, mely képes lesz a nép igényeit kellő módon kielégíteni, a naptár szerkesztésébe nem avatkozott. A felelősség terhe tehát a főtitkárt mint

önállóan működő szerkesztőt illeti. Ezen naptár az újvidéki kir. ügyésznek 1914 évi 5663 K.Ü. számú rendelvénye következtében az újvidéki rendőrfőkapitányság útján elkoboztatott és megsemmisített. Ez által annak további terjesztése megakadályoztatott. 2. A kérdéses naptár 1913 évi november hó 4-én 10000 példányban jelent meg. 3. A naptár a társaság tagjainak és bizományosainak körülbelül 9000 példányban lett szétküldve Magyarország szerb lakta vidékeire. 4. A Matica raktárában jelenleg egy példány sincs. A fennmaradt példányokat a városi rendőrkapitányság elkobozta. 5. A Matica irodalmi osztálya tanácskozik a szerb [nép?] irodalmi és művelődési szükségleteiről; kijelöli a megírandó műveket, irodalmi művek megírására pályázatokat tűz; megbírálja [a] pályázat folytán vagy anélkül benyújtott irodalmi munkákat, határozatokat hoz a kiadásra elfogadott művek jutalmazásáról; megállapítja, mely irodalmi művek adhatók ki a Matica költségén; meghatározza a társasági Évkönyv (letopisz) kiadásának tervezetét és gondoskodik, hogy az pontosan a társaság céljának és fontosságának megfelelően megjelenjen. A Matica alapszabályai értelmében a főtítkár szerkeszti az Évkönyv (Letopisz) folyóiratot és rendezi a Matica irodalmi osztálya vagy választmánya által egyéb kiadásra elfogadott műveket. 6. Az I-ső pontban felhozottak szerint a főtítkár a kérdéses naptárt önállóan szerkesztette, annak megbírálsával az irodalmi osztály vagy választmány nem foglalkozott. Engedje meg Méltóságod, hogy nagy sajnálatunkat fejezzük ki ezen megfontolatlan, tapintatlan, a Matica előleges tudta és akarata nélkül keletkezett kényes természetű ügy felett. Biztosíthatjuk Méltóságodat, hogy a Matica igazgatósága mindent el fog követni, hogy ily, a Matica létérdekeinek hátrányára szolgáló munka, a Matica kiadásában többé meg ne jelenhessen; egyúttal intézkedni fog, hogy a főtítkár mint a kérdéses naptár felelős szerkesztője ellen a fegyelmi vizsgálat megindíttassék. A Matica, mindig távol tartva magát minden politikától, nyolcvankilenc éves hazafias szellemtől áthatott áldásos irodalmi működésével nagy szolgálatot tett a hazai közművelődésnek, a különféle hazafias célokra pedig jelentékeny anyagi áldozatokat hozott. Méltóságodnak, mint a Matica érdemdús kormánybiztosának bő alkalma nyílt mindezekről meggyőződést szerezni. Kelt Újvidéken, 1914. évi december hó 15-én. A szerb Matica elnöke: dr. Dungyerszky Gedeon s. k. A másolat hiteles: Dr. Ribiczey s. k. főispáni titkár.

3

1914 dec. 27

Matkovics Béla újvidéki főispán válasza a Szerb Matica elnökségéhez

ME 1915–XII–674
(Gépelv íratmásolat)

19 res. számhoz másolat. ad 211. szám res. 1914. A Szerb Matica irodalmi egyesület tekintetes elnökségének, Helyben. Az 1967/Ü.Z.1914. számú felvilágosításából — illetőleg annak 5. és 6. pontjából — megállapítható ugyan, hogy a Maticával szemben a felelősség elsősorban dr. Osztoics Tihamér egyleti főtítkárt mint szerkesztőt terheli, de megállapítható az is, hogy a Matica irodalmi osztálya és választmánya nem kevésbé súlyos mulasztást követett el, amidőn az 1914 évre szóló Naptárt meg nem bírálta és mégis a Matica költségén és neve alatt kiadatni engedte. De éppen ezért igen érdekelne tudnom, kik voltak jelen a Naptár kibocsájtását elhatározó irodalmi szakosztályi ülésen (1913 évi július 13-án), továbbá az irodalmi osztály vagy választmány mely tagjai határozták el a Naptár kinyomatását? Felkérem a tekintetes Elnökséget, szíveskedjék engem e részben kimerítően tájékoztatni, de egyúttal kérem közölni, kik a tagjai az irodalmi osztálynak és a választmánynak általában? Továbbá fel kell hívnom még az irodalmi egyesület tekintetes elnökségének figyelmét arra is, hogy a folyó hó 7-én 211 res. sz. a. kelt leiratomban 3. pontjának csak